

EEN OPENBARING DE MONSTERROLLEN TER VISSERIJ (1818-1843/1860-1910)

Walter DEBROCK

De maritieme geschiedenis in België is lange tijd een werkerterrein geweest voor amateurs. Maar, die amateurs hebben dan wel veel gered dat anders verloren zou zijn gegaan. Het is dus geen wonder dat het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen, het Visserijmuseum te Oostduinkerke en zelfs de Koninklijke Marine Academie in feite recente, soms zeer recente creaties moeten genoemd worden.

Uit de publikaties van vader en zoon Desnerck kan ook afgelezen worden hoe ze zich hebben diene te behelpen met allerlei persoonlijke opzoekingen bij privé personen en met het opzoeken van verspreide documenten van oude firma's om hun werken over de Vlaamse visserij en de Vlaamse vissersvaartuigen tot stand te kunnen brengen.

Dat er te Oostende ter zake weinig officiële te plukken viel is tamelijk logisch: wat er voor interessants had kunnen zijn in archief en bibliotheek werd, na veel nalatigheden, totaal vernietigd in de oorlogsbranden van 1940.

Des te belangrijker is het om datgene, wat ergens nog verloren ligt, te kunnen recupereren en bewaren, om door latere studie ervan nieuwe en betere inzichten bij te brengen.

Wij vrezen dat echter veel onherroepelijk vergaan is en wellicht nog **bezig is te vergaan!**

Een merkwaardige recente uitgave van het Algemeen Rijksarchief, afdeling Rijksarchief Beveren, onder de leiding van departementshoofd Gustaaf **Asaert** (een man van de kust, toevallig?) bevestigt wat hiervoren over in gevaar verkerende archiefdocumenten werd gezegd.

Het is immers een model van de wijze – de wondere wijze – waarop rijke bronnen van onze visserijgeschiedenis konden gered worden. In 1952 namelijk was het Bestuur van het Zeewezen te Brussel tot de beslissing gekomen om een aanzienlijke voorraad oud papier, beschreven met verkleurde inkt, dat enkele bureaucraten in de weg lag, op te ruimen en naar de papiermolen te verwijzen. Men weet dat sinds de archiefwet van 1955 dit niet meer zo gemakkelijk zou gaan, maar we zijn pas in 1952...

Het gelukkig toeval wil dat, rond die tijd, het Nationaal Scheepvaartmuseum van Antwerpen op zoek was naar voor het museum waardevol materiaal met maritieme waarde en men daartoe de berg, door het Bestuur van het Zeewezen, versmaad oud papier op het spoor kwam. Achteraf kwam het Scheepvaartmuseum ertoe het gevonden materiaal dat zeer waardevol bleek te zijn, na onderzoek, over te maken aan het Algemeen Rijksarchief, dat het deponeerde bij een Oostvlaams departement dat te Beveren was opgericht.

De vondst was een goede vangst.

Het ging namelijk over een reeks **monsterrollen** ter koopvaardij en ter visserij.

De uitgave waarvan sprake hiervoren betreft echter enkel de monsterrollen ter visserij, maar we kregen de vaste belofte dat ook de monsterrollen ter koopvaardij eens zullen gepubliceerd worden.

De huidige uitgave is de **inventaris** van monsterrollen ter visserij van Oostende (1).

Het is zeker nutteloos in een tijdschrift als „Het Visserijblad“ langdurig uit te weiden over de betekenis van een monsterrol. Het is natuurlijk de wel bekende lijst

van de bemanning waarmee een schip zal uitvaren. Maar, bij nadere beschouwing, zoals uitgever Asaert het doet opmerken, is zo'n rol méér, en wel degelijk een soort van arbeidsovereenkomst afgesloten tussen de schipper, later de reder, en het scheepsvolk, ten overstaan van een van overheidswege aangestelde ambtenaar, in casu de waterschout te Oostende. De monsterrol moest met allerlei andere verplichte scheepspapieren steeds, onder het gezag van de gezagvoerder, mee aan boord zijn.

Waar wij mee te doen krijgen zijn de monsterrollen ter visserij van Oostende van 1818-1843 en van 1860-1910: een rijke

INDEX VAN DE KAPITEINEN-REDERS

- V168-1(2), V170-1, V170-1(2), V172-1, V172-1(2),
MANCEAU, AIME : V152-1(3),
S.A. DELTA : V175-171, V177-170(4), V177-171, V177-171(2), V177-171(3),
KLAUSING, LOUIS
GOLDER, ALFRED : V168-65(2), V168-65(3), V168-65,
HESSENS, LEOPOLD : V162-78(2), V164-78,
KLAUSING, LOUIS : V165-159, V165-159(2),
PANESI, LOUIS : V159-159, V161-159, V161-159(2), V163-159, V163-159(2),
KOOY, JOSEPH
CASTEELS DECOENE, H. : V117-140(4), V119-140,
CORVELEYN, PIETER * : V173-122(4),
HAMMAN, AUGUSTE : V161-164(2),
LAJWEREYNS, FRANCOIS WED. : V165-172(2), V165-172(3),
PAVOT, CHARLES : V107-86,
PEDE, AUGUSTE : V121-103(2), V162-54(3), V164-54, V167-200, V167-220(3), V169-220, V169-220(2),
V171-220, V171-220(2),
KOOY, LEOPOLD
VANDEWALLE, AUGUSTE : V127-185,
VANDEWALLE, FRANCOIS : V125-185(3),
VROOME, ALBERT : V128-25(2), V128-25, V128-25(2),
KOOY, MARCEL
CASTEELS DECOENE, H. : V115-140(4), V117-140,
CORNEAU, EDOUARD : V176-51(2),
DEGRAVE, JACQUES : V115-128(2),
HAMMAN, AUGUSTE : V140-73(2),
JANSSENS, AUGUSTE : V144-94(3),
PEDE, AUGUSTE : V133-151(2),
PIETERS, DANIEL : V114-50,
SERRUYS, G. : V135-117,
VANDEWALLE, AUGUSTE : V163-185, V163-185(2), V165-182(2), V165-185, V167-182, V167-182(2), V169-182,
V169-182(2), V171-182, V171-182(2), V173-182, V173-182(2), V175-182, V175-182(2), V177-182,
V177-182(2),
VROOME, AUGUSTE : V121-106(2), V123-106, V123-106(2),
KOTEN, DESIRE
VANDERPUTTE, DESIRE WED. : V158-42,
KRELLY, HENDRIK
: V52, V65,
DEVANDER, LEEP : V52, V54-12, V55-12, V56, V58-3, V59-3, V60-3, V62, V63, V63, V66, V68-1, V69-1,
KRELLY, PIETER
DEVANDER, LEEP : V54-7,
KROOTHOEPE, AUGUSTE
DESFORGES, EUGENE : V84-146, V85-149, V86-109, V86-109(2), V87-168, V88-152, V89-16, V90-7, V90-7(2),
V90-7(3), V92-65, V92-65(2), V95-105,
KROOTHOEPE, CHARLES
CALCOEN, FRANCOIS : V175-186,
CLAEYS, LEOPOLD : V110-49, V110-49(2), V112-49, V112-49(2), V114-49, V114-49(2),
CORVELEYN, JEAN : V170-95(2), V170-95(3),
DECKMYN, PIETER : V177-186, V177-186(2),
DESFORGES, EUGENE : V116-22(3), V118-22,
DESFORGES, MAURICE : V158-24,
DOSSAER, J. EN L. : V118-31(2), V120-31, V121-197, V123-197, V123-197(2), V125-197, V125-197(2),
V127-197, V127-197(2), V129-195(5), V129-197, V129-197(2), V131-195, V131-195(2), V133-195,
V133-195(2), V135-195, V135-195(2), V137-195,
HAMMAN, AUGUSTE : V154-82,

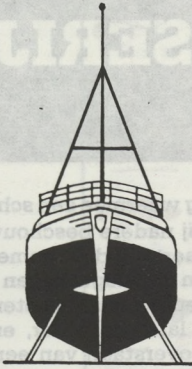
WEST-VLAAMSE SCHEEPSWERVEN n.v.

A. VANDER CRUYSSSE

LEGEWEG, 8020 OOSTKAMP

Ø 050/35.83.60

Priv. 050/38.34.42

NIEUWBOUW VISKOTTERS

Scheepsmekaniek

B.V.B.A.

ALGEMENE HERSTELLINGEN -
VERKOOP - WISSELSTUKKEN

DIESELMOTOREN

Rederskaai, 22, 8380 Zeebrugge - Ø 050/54.44.10

**HAND
IN
HAND
OOSTENDE**

EVEREST

Schilferijsfabriek

H. Baelskaai 40, OOSTENDE

Ø 32.00.07

het koudste
het best bewerkbaar

wenst al haar leden

EEN VOORSPOEDIG

EN GELUKKIG 1988

B.V.B.A. SCHEEPSTIMMERWERF

LOWYCK & ZOON

VICTORIALAAN 30 OOSTENDE - TEL. (059) 32 08 21

HERSTELLINGEN - INRICHTINGEN

buit dus! De monsterrol vermeldde de registratiecode van het schip, bestaande uit de registratieletter die de naam van de thuishaven afkort, dus voor Oostende is dit de letter O; tevens wordt een registratienummer opgegeven zijnde het nummer van inschrijving in de haven. In de series die ons aanbelangen zijn vanaf 1875 rolnummer en registratienummer aan elkaar gelijk. Dus: het vaartuig met rolnummer 25 is dan de O 25.

Bijna altijd delen de monsterrollen het scheepstype mee. Bij de meeste zeilschepen is dat de sloep en ook de smack, hoewel vóór 1840 ook andere soorten voorkomen. Men kan daarover met zeer veel vrucht Desnerck lezen.

De scheepsnamen werden eveneens in de monsterrol genoteerd. De aangetroffen talen daarvan zijn Frans, Nederlands en soms uitzonderlijk Engels (Happy Return, Welcome Home). Af en toe vindt men voor hetzelfde schip de Nederlandse of de Franse naam. God en zijn heiligen sieren ook soms de schepen, waarbij vooral Sint-Antonius nogal populair was. Voor de rest deed men beroep voor de naamgeving op namen van de beminde dames of zelfs mannelijke familieleden. Vaak komen twee namen op de voorsteven voor, terwijl ook vorstelijke personen de eer kunnen genieten een naamgeving (Willem den Eerste, Prins Frederik, Léopold 1er, Léopold II) te illustreren. Af en toe is er ook een paus aanwezig: Pie IX. Namen van de reder en van zijn familieleden, namen uit de mythologie en het eigen geschiedkundig verleden (Marnix, Breydel en Deconinck), zelfs namen van politici en van ambten (Burgemeester) zijn eveneens te vinden. Kortom het is een bonte verzameling van namen: ook zoogdieren (Haas, Walvis), vogels en vissen varen mee, namen van deugden (Broedermin), van hemellichamen (Noordster), zelfs namen van data of letters en Romeinse cijfers.

Uit de soms opgegeven tonnenmaat kan men opmaken dat de vissersvaartuigen eerder van klein formaat waren: naar het midden der eeuw was 40 ton een goed gemiddelde (tonnen van 1,5 m³).

Rijk en voor verdere studie belangrijk, zijn ook de gegevens over de reders. In den beginne blijkt dat de schepen meestal uitgereed werden door de schipper zelf of door personen als boekhouder beschreven (de depositaris van de 17de eeuw); soms treden echtparen op, soms compagnons. De stoomvisserij zal, wegens de hoge aankooprijzen van de treilers, echter beroep moeten doen op de maatschappijen met aandelen, de NV.

De inventaris die we bespraken heeft zeer veel belang gehecht aan de publikatie van de aldus gevonden lijst van reders.

Voor de periode 1818-1843 zijn dit voornamelijk de reders Devander-Leep, Ludovicus-Felix Uytborck, Van Iseghem-Engelsen.

De belangrijkste figuren van reders voor de periode van 1860 tot 1910 zijn Joseph Deboninge, de redersfamilie Hamman, Emile Cornelis, Eugène Desforges, Louis Coucke, Jacobus Muylaert, vader en zoon Albert Vroome, Louis Cattoor, Casteels-Deoene, Gebroeders Frutsaert, het redersgeslacht Baels, de Gebroeders Dossaer, John Bauwens, Auguste Vandewalle. De namen gaan telkens gepaard met door Asaert verzorgde biografieën.

Nadat de schaalvergroting op visserijgebied de oprichting van naamloze vennootschappen had meegebracht, op het einde der 19e eeuw, werden de schepen door de introductie van de stoomvaart, groter maar ook duurder, zowel wat de bouw betreft als de exploitatie. De eerste NV is de S.A. Pêcheries à Vapeur, opgericht in 1896. In 1908 komt de S.A. Delta voor de dag.

Ziedaar dus reeds een serie gegevens die naar heel wat nadere documentatie kunnen leiden, al hebben de Desnercks reeds heel wat opgespoord.

Indien in de eerste periode de bestemming van de schepen niet werd opgegeven, komt daar stilaan een kentering in en vindt men de vissersplaatsen aangegeven of vindt men eenvoudig opgegeven om welke vangst het gaat: beugvangst, haring, kor, kreeft, walvisvaart, wintervisserij.

De inhoud van de overeenkomst tussen partijen, reders en opvarenden, wordt omschreven en is de facto de essentie van

de monsterrol. Het gaat hem daarbij om de verplichtingen van beide partijen, de duur van het contract, de verdeling van baten en lasten, de procedure van de regeling van de ontstane geschillen. Bij de rol werd ook een formulier **akte van overlijden in zee** toegevoegd. Naargelang wijzigingen in de wetgeving constateert men aanpassingen aan de teksten.

De uitgever van de inventaris heeft op zeer duidelijke wijze zijn werkwijze bij het rangschikken der documenten weergegeven, zodat verwarringen bvb. in namen, die soms zeer verschillend gespeld zijn voor dezelfde persoon, kunnen vermeden worden. Men weet inderdaad hoezeer de klerken belast met het invullen van de rollen varianten deden ontstaan door onzorgvuldig opschrijven van de namen. Dat gaat van hoofdletters of geen hoofdletters, namen aaneengeschreven of niet, varianten van eenzelfde naam (Geselle, Gheselle, Gezelle), varianten met i en y, namen van weduwen nu eens opgegeven onder de naam van de echtgenoot, dan, weer onder de meisjesnaam,

INDEX VAN DE KAPITEINEN-SCHEEPSNAMEN

- DASSEVILLE, THOMAS
VICTOR EMANUEL : V88-81(2),
- DAUSSY, ARCADE
LEON VIRGINIE : V118-35,
- DAUSSY, LOUIS
LEONIE : V125-111(2), V125-111(3), V125-111(4), V127-111,
SOPHIE BERNARDINE : V121-189, V121-189(2), V123-189, V123-189(2),
- DAVID, LOUIS
EMMA MICHEL : V172-49(2),
LAURENT ALICE : V176-93,
- DEBARSEE, JACQUES *
COURRIER : V67, V75-46, V77-55, V78-70, V80-31, V81-81, V82-62, V83-36,
EENDRAGT : V56, V58-10, V59-10, V60-10, V61, V62, V63, V63,
MARIE ROSALIE : V54-16, V55-16, V56,
NIJVERHEID : V65, V66-39, V67-37,
- DEBARSEE, JEAN
COURRIER : V68-67, V70-28, V71-45, V73-50,
EMILIE : V84-137, V85-68, V87-76, V88-95, V89-44, V90-70, V90-70(2), V92-70, V92-70(2), V95-124,
V95-124(2), V96-26, V96-26(2),
- DEBEAU, FRANCOIS
ALBERT : V169-168(2), V169-168(3), V171-168,
BARON RUZETTE : V159-129(2),
DELPHINE : V163-188, V163-188(2), V165-188, V165-188(2), V167-188, V167-188(2), V169-188, V171-188(2),
ECHO : V157-143,
ESPERANCE : V171-168(2), V173-168, V173-168(2), V173-168(3), V175-168, V175-168(2), V177-168,
V177-168(2),
HELENE : V149-77, V150-77, V150-77(2), V152-77, V152-77(2),
INDEPENDANCE : V152-36(3),
KLEINE JACQUES : V160-67(2),
LOUETTE : V148-209,
MOUETTE : V147-209, V147-209(2),
PETREL : V154-75, V154-75(2),
ST. BERNARDUS : V156-92(2), V156-92(3), V158-92, V158-92(2), V160-92,
WATERGEUS : V145-158(2),
- DEBEEN, AUGUSTE
TROOST : V176-16(2),
WAAKZAAMHEID : V177-117(4),
- DEBEEN, CHARLES
EUPHROSINE : V140-47(3), V142-47, V142-47(2),
GODS VOORZIENIGHEID : V106-56,
HAAS : V136-11(2), V138-11, V138-11(2), V140-11,
HELENE JOSEPHINE : V124-91, V124-91(2), V126-91, V126-91(2), V128-41(2), V128-91, V152-91, V152-91(2),
V154-91, V154-91(2), V156-91,
MARNIX : V145-156, V145-156(2), V147-156, V147-156(2),
MATHILDE MARIE : V118-81, V118-81, V120-81, V120-81(2), V122-81, V122-81(2),
MOUCHE : V114-46, V114-46(2),
PERLE : V116-68, V116-68(2),
PERSEVERANCE : V130-41, V130-41(2), V132-41, V132-41(2), V134-41, V134-41(2),
ST. JACQUES : V107-140(2), V108-77, V108-77(2), V108-77(3), V110-77, V110-77(2), V112-77, V112-77(2),
WILLIAM EN MADELEINE : V149-97, V149-97(2),
- DEBEEN, LOUIS
COURRIER : V152-82, V152-82(2),
GODS VOORZIENIGHEID : V111-172(2), V111-172(3),

Apollinaris

op uw feesten

Apollinaris wenst U prettige feesten
en voor een frisse nieuwe dag
eindig de Avond met Apollinaris

voornamen nu eens in het Nederlands dan eens in het Frans. De inventaris is ingedeeld in diverse hoofdstukken, die de schikking volgens functie weergeven.

De voornaamste hoofdstukken zijn die van: kapiteinen-reders d.i. de namen van de kapiteinen alfabetisch gerangschikt, met telkens bij hun naam de naam van de reder voor wie ze vaarden; een zelfde rangschikking voor de kapiteinen-scheepsnamen met de kapiteinen alfabetisch gerangschikt en hun naam gevolgd door de namen van de schepen waarmee ze gevaren hebben; reders-kapiteinen, zelfde rangschikkingssysteem. Deze hoofdstukken omvatten het deel I van het gepubliceerde werk.

In het deel II van het werk vinden we de index reders-scheepsnamen, scheepsnamen-kapiteinen, scheepsnamen-reders (2).

Het is nutteloos nogmaals te herhalen hoe belangrijk dit werk van de inventarisering der monsterrollen ter visserij voor de geciiteerde jaren kan zijn voor vorsers op zoek naar stevig verantwoorde bronnen.

De belangstelling voor een publikatie van de monsterrollen ter koopvaardij is groot. Heel wat interessants en waarschijnlijk nieuws zal door die punlikatie zeker gebracht worden.

(1) **Analytische Inventaris van Monsterrollen ter Visserij (1818-1843 en 1860-1910)** door Gustaaf ASAERT. Uitg. Algemeen Rijksarchief, Ruisbroekstraat 2-6, 1000 Brussel, 1986.

(2) Zie bijlagen 1 en 2.

BIJLAGE I

Facsimile van een bladzijde van het hoofdstuk „kapiteinen-reders”.

Voorbeeld: de naam van de kapitein KOOY, Leopold, wordt gevolgd door de namen van de reders voor wie hij gevaren heeft; hier dus Vandewalle, Auguste, Vandewalle, François en Vroome, Albert.

De referentiecijfers in Romeinse en Arabische cijfers verwijzen naar datumgegevens te vinden vooraan in de inventaris.

BIJLAGE II

Facsimile van een bladzijde van het hoofdstuk „kapiteinen-scheepsnamen”.

Voorbeeld: de naam van de kapitein DE-BEEN, Auguste, wordt gevolgd door de namen van de schepen waarmee hij gevaren heeft; hier dus „Troost” en „Waakzaamheid”.

VAN NOORD TOT ZUID YMUIDEN STORES.

Ymuiden Stores is de naam. Maar ook in Urk, Katwijk, Scheveningen, Stellendam, Oostende en Zeebrugge "vaart" u er recht op aan.

Voor al uw vislijnen, tuigages, pelagische- en boomkorntetten, spannetten, w.o. pelagische- en bodem (ballen)netten. Maar ook voor versplitsen en repareren aan boord. Dat is onze bekende service. Service langs de hele kust.

U vindt ons in:
 Ymuiden, Trawlerkade 44,
 tel. 02550-19122*
 Katwijk, Nettenfabriek "De Noordzee",
 Haringkade 1, tel. 01718-27921*
 Urk, Bos Netten, Industrieweg 10,
 tel. 05277-1494
 Scheveningen, "Nautilus", Dr. Lelykade 62
 tel. 070-500900*
 Stellendam, Deltahaven 14-15,
 tel. 01879-1411*

YMUIDEN STORES
 Daar vist u nooit achter het net.

SCHEEPSSMEDERIJ

n.v. SCHOCKAERT O.

H. BAELSKAAI 7 – 8400 OOSTENDE
 ☎ (059) 32.04.88

**ALLE HERSTELLINGEN
 EN ONDERHOUD**

